

A 21 Kutatóközpont médiairánytűjének részletes módszertana

A médiairánytű elkészítésének módszertana hasonló, az Egyesült Államokban alkalmazott megközelítésekre épít, mint például az [Ad Fontes](#) és az [All Sides](#) iránytűi. A hivatkozott források az Egyesült Államok médiapiacának legnagyobb követőtáborával rendelkező médiacsatornákat értékelnek különböző jellemzők alapján, mint például, hogy mennyire húznak az amerikai politika liberális, vagy adott esetben konzervatív szárnyaihoz. Mi is hasonló megközelítést alkalmazunk a magyar online média szereplőire, pontosabban annak a legolvasottabb szegmensére. A médiacsatornák kiválasztásának szempontja volt továbbá (az olvasottsági mutatókon túl), hogy a hagyományosan kormányközelinek és kormánykritikusnak tekintett médiumok között egyensúlyt biztosítson, továbbá, hogy a közéletinek tekintett platformokon túl inkább bulváros tartalmú médiumok is bekerüljenek. Ennek megfelelően a következő 10 médiacsatornát helyezük el a médiairánytűnkön: **24.hu, Origo, Index, Telex, 444, Magyar Nemzet, Maninder, HVG, Blikk és Ripost.**

A megközelítés lényege, hogy egy óhatatlanul szubjektív fogalmat, mint például egy adott médiacsatorna politikai elfogultságát azzal igyekszik minél objektívebb síkra helyezni, hogy a fogalmat olyan alkotóelemeire bontja, amelyek egy adott cikk szintjén már könnyebben értelmezhetőek és számszerűsíthetőek. Egy-egy ilyen alkotóelemet direktben átvettünk az amerikai médiapiac elemzéseiben használt módszerekből, egy részét viszont a magyar média, és az azt körülvevő politikai környezet sajátosságaihoz igazítottuk.

Az iránytűben két egymástól fogalmilag elváló, de a médiával kapcsolatos közbeszédben gyakran (sajnálatosan) összemossott dimenziót különböztetünk meg. Az első ilyen dimenzió egy **minőségi dimenzió**, amely azt hivatott számszerűsíteni, hogy egy adott médiacsatornára mennyire jellemzőek azok a minőségi kritériumok és újságírói standardok, amelyek alapján kijelenthető, hogy az olvasókhöz hiteles, megbízható és informatív hírek jutnak el. A második dimenzió pedig az adott médiacsatorna **pártosságára** vonatkozik, amelyet a magyar politikai kontextusban a kormánypárti és a kormánykritikus skálán lehet legtisztábban értelmezni. Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy a pártosság skála nem feltétlenül kormány-ellenzék relációban értelmezendő, hanem sokkal inkább abban, hogy egy adott médiacsatorna tartalma és stílusa mennyire szolgálja ki a kormány és a kormánypárt érdekeit, vagy e helyett inkább kormánykritikus aspektusból közvetít-e információkat az olvasóik felé. Attól még tehát hogy egy adott csatorna az iránytű kormánykritikus oldalán helyezkedik el, még nem válik automatikusan ellenzékivé, tehát nem jelenti azt, hogy a pártpolitikai értelemben vett ellenzéki szereplőkkel szemben adott esetben kevésbé lenne kritikus.

Áttérve a konkrétumokra, **mindkét dimenzióban 5-5 olyan változót** különítettünk el, amelyek különböző oldaláról és eltérő fontossági sorrendben (erre még később kitérünk) ugyan, de egyaránt hozzájárulnak a két dimenzió leírásához és számszerűsítéséhez. Az 1. táblázat összefoglalja az 5-5 változót, ami az elemzés részét képezte.

1. Táblázat: A médiairánytűhöz használt változók leírása

Dimenzió	Szempont	Szempont rövid leírása
Minőség	Hivatkozások	A cikkben szereplő állítások lehivatkozása pontos forrásmegjelöléssel és/vagy kattintható linkekkel
	„Clickbait”-szerű cím és lead-tartalmak	A cím/lead és a cikk tartalma közötti kapcsolat megléte vagy meg nem léte; cím/lead mennyire félrevezető, vagy nagyolja el a cikk lényegét
	Téma bemutatásának alapossága	Mennyire bontja ki a cikk az adott cikkhez szükséges háttérinformációkat és mennyire alaposan helyezi kontextusba a cikket az újságíró
	Szerző megnevezése	Beazonosítható-e a cikk szerzője teljes név, vagy legalább monogram alapján
	Alátámasztás nélküli, szubjektív vélemények, szenzációhajhász/túlzó stílus	Újságíró által megfogalmazott szubjektív vélemények; túlzott, szenzációhajhász jelzők használata, azok gyakorisága a cikkekben. (pl: „brutális árdrágulás jöhet”)
Pártosság	Ad hominem támadások	Közéleti szereplők személyét, karakterét érő támadások, adott esetben konkrét jelzőkkel tálalva (pl. „az ismét hazugságon kapott XY szerint...”)
	Témaválasztás	A kormánynak, vagy a kormánnyal szembeni kritikus szereplőknek (ellenzék, kormánnyal szembehelyezkedő civilek, külföldi kritikusok stb.) kedvez-e az adott téma megjelenítése a cikkben
	Audiovizuális tartalmak	Pozitív, vagy negatív hangulatú képek és videótartalmak megjelenítése a cikkben egy adott közéleti szereplőről (pl. politikusok szerencsétlen pillanatban elkapott képeinek megjelenítése)
	Szubjektív vélemények megfogalmazása	Az első dimenzió 5. változójának iránya: kormányzati, vagy kormányhoz közelálló szereplőről, vagy kormánykritikus szereplőről fogalmaz meg pozitív, vagy negatív véleményt.
	Szereplők megszólaltatása	Mennyire biztosítja a kiegyensúlyozott megszólalást a cikkben érintett szereplők között. Például ha egy adott közszereplő kritikát fogalmaz meg egy másikkal szemben, kitér-e a cikk az utóbbi szereplő állásfoglalására.

Az egyes változókat egy 5 fokú, -2-től +2-ig terjedő skálán értékeltük. A minőségi dimenzióban a -2 a lehető legalacsonyabb minőségnek felel meg (pl egyetlen hivatkozás sem szerepel egy amúgy hivatkozásokért „könyörgő” cikkben), a +2 pedig a legmagasabb minőséget képviseli (pl. egy adott

téma részletes körbejárása, vagy pontos, tárgyilagos címadás). A pártosság tekintetében -2-nek kódoltuk a lehető leginkább kormányoldali tartalmakat és +2-nek a leginkább kormánykritikus tartalmakat.

A kódolásban óhatatlanul megjelenő szubjektivitást 5 kódoló párhuzamos munkájával igyekeztünk csökkenteni méghozzá oly módon, hogy az összes kódoló egyenlő arányban kódolta az összes médiacsatornát, s ezáltal egy-egy kódoló esetleges elfogultsága egyik-vagy másik irányba nem befolyásolja döntően a végső átlagpontokat.

További fontos módszertani döntés volt a kódolandó cikkek összeállításánál az időszakok kiválasztása. Előfordulhat ugyanis, hogy egy adott időperiódusban inkább a kormánynak kedvező, vagy épp inkább a kormánykritikus tartalmak jelennek meg a sajtóban. Az időszakokat random módon választottuk tehát, méghozzá a 2021-es és a 2022-es¹ évben 5-5 véletlenszerűen kiválasztott hét formájában. Az adott cikkek kiválasztását pedig az adott héten megjelent tartalmak egy újabb kör randomizálásával biztosítottuk, azaz egy adott héten egy adott médiacsatornából véletlenszerűen választottunk ki 5 cikket. A kiválasztás egyetlen tartalmi kritériuma annyi volt, hogy legalább érintőlegesen legyen magyar közéleti relevanciája (tehát kizárólag celebekről, sporteseményekről, Magyarországhoz egyáltalán nem kapcsoló külföldi eseményekről szóló cikkek nem kerültek be a kódolandó mintába). A lekódolt mintát tehát az elemzésben szereplő 10 médiacsatorna 50-50 cikke (hetenként 5 cikk), tehát összesen 500 cikk alkotta.

Végezetül fontos megjegyezni, hogy naivnak tartottuk azt a feltételezést, hogy az adott dimenzió változói ugyan olyan mértékben járulnak hozzá a számszerűsíteni kívánt dimenzió valós értékéhez. A fenti változó-listát olvasva minden olvasónak bizonyára kialakul egy spontán fontosság-sorrend, miszerint egy adott változónak nagyobb súllyal kéne esnie a latba, mint egy másiknak. Mi is pontosan így éreztük, ezért megkértük kódolóinkat a kódolást követően arra, hogy állítsák fel az általuk megfelelőnek tartott súlyozási sémát, azaz hogy melyik változó milyen nagy súllyal járjon hozzá az adott dimenzió értékéhez. A kódolók által megadott súlyokat átlagoltuk, hogy csökkentsük egy-egy kódoló esetlegesen téves megítélésének hatását, és az így kapott átlagos súlyokat használtuk.

Meglátásunk szerint a fent felvázolt lépések nagy mértékben csökkentik azokat a szubjektív, elfogultságból vagy téma-specifikus érzékenységből származó ítéleteket, amelyek gyakran félrevezethetik az olvasókat egy adott médiacsatorna értékelése során. Nem állítjuk ezzel persze azt, hogy elemzésünk kiküszöböl minden létező csorbát. Tisztában vagyunk az elemzés limitációival. Például egy adott médiacsatornának 50 cikke még nem tekinthető nagy mintának, és 5 kódoló sem feltétlenül elégséges ahhoz, hogy a kódolási döntéseknél felmerülő hibás megítéléseket kiegyenlítsék és 0-ra redukálják. Bizonyosan kimaradtak az elemzésből olyan szempontok is, amelyeket fontos komponensei lehetnek a fenti két dimenzióknak. Ezzel együtt azt reméljük, hogy az általunk kiértékelt médiairánytű fontos vitaindító lehet a magyar online médiapiac objektívebb megítélése felé.

¹ Azért esett a közelmúltra a választásunk, mert elemzésünkben a sajtó aktuális állapotáról szerettünk volna egy pillanatképet adni, és emiatt a korábbi évek félrevezetőek lehetnek (pl Telex 2020 előtt még nem létezett). Szükséges volt viszont egy megfelelően hosszú időszáv ahhoz, hogy ne egy adott időperiódusban napirenden lévő ügyek határozzák meg a végső értékeket. A két megfontolás közötti kompromisszumként esett egy 2 éves időperiódusra, és azon belül 5-5 véletlenszerűen kiválasztott hétre a választásunk.